

HOLLANDA DUVAR ÇİNİLERİNDE OSMANLI FİGÜRLERİ

Gülgün YILMAZ*

ÖZET

17. yüzyılda Batı Avrupa krallıkları ve kraliyet sarayları arasında, zarafet, yumuşaklık ve inceliklerinden dolayı Çin porselenlerini toplama akımı başlamış, kısa sürede halk arasında da yaygınlaşan bu yoğun talep zamanla yerel üretime yansımıştır. Hollanda'da, mavi-beyaz Çin porselenlerinin ithalatı 1600 yılında Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla başlamıştır. 16. yüzyılın ikinci yarısında Amsterdam, Haarlem ve Middelburg'da çok renkli çinilerin üretildiği bilinmektedir. Hollanda çini imalathanelerinin asıl üretim sahası, kenar uzunlukları 9 ile 15 cm arasında değişen kare formlu, beyaz zemin üzerine mavi (kobalt) ya da mor (mangan) boyayla yapılmış figürler, manzara resimleri ve bitkisel motiflerle bezeli duvar fayanslarıdır. Duvarların süpürgelik kısımlarında, şöminelerde, mutfak ve banyolarda kullanılan duvar karolarına ait figürlü örneklerde kimi zaman oyma baskı kitap resimlerinden yararlanılmıştır. 17. yüzyıl ortalarından itibaren Avrupa'da yaygınlaşan Osmanlı tasvirleri ve 1720'lerden sonra doğan *Turquerie* modası Hollanda duvar çinilerinde de izlenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duvar çinisi, Hollanda, Osmanlılar, Turquerie, Süvari

ABSTRACT

In 17th century European Palaces, owing to their elegance, softness and delicacy, there have been a movement of gathering Chinese porcelains. In a short time, also common within public, reflected to the local product day by day. In Holland, import of blue-white Chinese Porcelains was started in the year 1600 by the mediation of East Indian Company. In the second half of 16th century in Amsterdam, Haarlem and Middelburg, polycrom ceramics are known to be produced. Actual production zone of Dutch tile Workshops includes wall tiles elaborated with pictures of scenery and herbal motifs and figures of which side lengths are between 9-15 cm square formed, made onto the white ground with blue (cobalt) or purple (manganese). In the figured examples of tiles on the dados, fireplaces, in kitchen and bathrooms, sometimes engravings was used to be benefited from. From the middle of the 17th century, Ottoman depicts of commonized in Europe, and Turquerie fashion arose after 1720s can be seen in the Dutch wall-tiles.

Keywords: Wall-tiles, Holland, Ottomans, Turquerie, Cavalry

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Edirne

İnsanoğlunun elinde her şekle giren kil, ısı ve nem yalıtımı sağlaması ve hijyenik bir malzeme olması nedeniyle tarih boyunca duvar kaplaması olarak en çok kullanılan malzemelerden biri olmuştur. Pişmiş toprak kaplama levhaları, zaman içinde taşıdıkları desenler ve parlak sırlarıyla kullanıldıkları mekâna estetik özellikler de katmıştır. 16. yüzyıldan başlayan bir geleneği temsil eden Hollanda duvar çinileri, 1650'lerden itibaren tüm Avrupa'yı, 18. yüzyıl ikinci yarısında ise Osmanlı Devletini kapsayan geniş bir ticari ağa sahip olmuştur.

Avrupa'da sıralı bezemeli duvar çinilerinin kullanımı, İspanya'da Müslümanların etkisiyle 12. yüzyılda başlamıştır. Çini üretim teknikleri, ihracat sayesinde 15. yüzyılda İspanya'dan İtalya'ya geçmiş, ticaret Mallorca üzerinden yapıldığı için gönderilen çini ve seramikler "Maiolica" adını almıştır. İtalyan ustalar, 16. yüzyılda Anvers'te yoğunlaşan atölyelerini, aşağı Hollanda'nın İspanyol hâkimiyetine girmesi nedeniyle kuzeye taşımak zorunda kalmışlar ve 1570'lerden itibaren bugünkü Hollanda'nın kuzey eyaletlerinde ilk çini atölyeleri kurulmuştur.¹ İtalyan etkilerinden başka İspanyol ve Portekiz motiflerine kısa sürede Hollanda'ya özgü desenler de katılmıştır.

17. yüzyılda Batı Avrupa krallıkları ve kraliyet sarayları arasında, zarafet, yumuşaklık ve inceliklerinden dolayı Çin porselenlerini toplama akımı başlamış, kısa sürede halk arasında da yaygınlaşan bu yoğun talep zamanla yerel üretime yansımıştır. Hollanda'da, mavi-beyaz Çin porselenlerinin ithalatı 1600 yılında Doğu Hindistan Şirketi (V.O.C.= Verenigde Oost-Indische Compagnie) aracılığıyla başlamıştır. Bu porselenler Hollanda pazarında, ilk sevkiyatı yapan "Caracas" tipi Portekiz gemilerinden dolayı "kraak porceleyn" olarak adlandırılmıştır.² Çin porselenleri Amsterdam'dan Avrupa'ya yayılmış, ancak bu porselenlerin son derece pahalı olması bir süre sonra Hollandalı seramik ustaları tarafından taklit edilmelerine yol açmıştır. Avrupa'da Çin porseleni ithalatı 17. yüzyıl ortalarındaki Çin iç savaşı nedeniyle durma derecesine gelmiştir. Hollanda'da giderek artan bira fabrikalarının da yoğunlaştığı seramik talebine cevap verebilmek için Delft şehri ve yakın çevresinde seramik endüstrisi gelişmeye başlamıştır. Çin porselenlerinin etkisiyle duvar çinilerinde mavi-beyaz desenler hâkim olmuştur.³

Hollanda ve kuzey Avrupa'nın tamamında evlerin iç dekorasyonunda 17. yüzyıldan 18. yüzyıl sonlarına kadar rakipsiz bir unsur olan duvar çinileri sanıldığı kadar aksine sadece Delft'te değil aynı zamanda Amsterdam, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Harlingen, Hoorn, Leeuwarden, Leiden, Makkum, Middelburg, Rotterdam ve Utrecht'te

¹ C. H. de Jonge, *Nederlandse tegels*, Amsterdam 1979, s. 31.

² A. Berendsen, *Groot tegelboek*, Amsterdam 1975, s. 23.

³ D. Lokin (Ed.), *Delfts Aardewerk Geschiedenis van een national product III: De Porceleyne Fles*, Zwolle 2003, s. 94.

Hollanda Duvar Çinilerinde Osmanlı Figürleri

de üretilmiştir. Bir duvar çinisinin üretimi belirli aşamaları gerektirmektedir.⁴ Önce ahşap bir rulonun etrafına sarılan kil, çerçeve biçiminde bir kalıp içine yerleştirilir ve kurutulur. Deri sertliğine gelen kil istenen ölçülerde karelere kesilir. Kesimin düzgün olabilmesi için, kurutulmuş kil ahşap levhaya köşelerden çivilerle tutturulur. 17. yüzyıl ortalarına kadar üç veya dört köşeden tutturulurken, daha sonraları sadece iki köşeden çivilenmeye başlamıştır. Bu şekilde elde kesme yöntemi 1862'ye dek sürmüştür, Harlingen atölyelerinde ise bu yöntem 1880'e kadar yaşamıştır. Daha sonraları burası da dahil olmak üzere, makine ile kesim başladığından çiviyle tutturma yöntemi sona ermiştir. Bazı çiniler üzerinde çivi deliği net bir şekilde görülebilmekte ve tarihlendirme konusunda dayanak noktası olarak kullanılmaktadır. Kesilen plakalar yaklaşık 1100°C sıcaklıkta 40 dakika pişirilir.⁵ Daha sonra ergitilmiş çinko, su, potas, kurşun ve kum karışımından oluşan bir astar uygulanır. Su levhanın gözenekli yapısı sayesinde emilir ve beyaz renkli çinko-oksitli astar tüm yüzeyi kaplar. Kurutma işleminden sonra levha boyanır. Şablon üzerine delinerek oluşturulan desen, levhaya, kömür tozu dolu bir torba yardımıyla geçirilir. İnce kömür tozu, şablonun deliklerinden geçirilerek desen, levha üzerine işlenmiş olur. Daha sonra çini ressamı istenen renkteki boyaları kullanarak çizimin üzerinden geçer. Levhanın 900°C sıcaklıkta yeniden pişirilmesiyle renkler ergiyerek çinko astar üzerine sabitlenir. En son, levha sırlanarak işlem tamamlanır. 17. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan ünlü mavi ve 18. yüzyılda moda olan mangan moru çiniler üzerinde en çok kullanılan renklerdir. Kullanılan renkler arasında 16. yüzyıl sonları ile 17. yüzyıl başlarında sarı, siyah, kırmızı, turuncu, yeşil ve kahverengi de görülmektedir.⁶

Çiniler duvarların süpürgelik kısımlarında, şöminelerde, mutfak ve banyolarda kullanılmıştır. Hollanda duvar çinilerinin desen repertuarları son derece geniştir. Bitkisel, stilize bitkisel, geometrik ve kompozit motifler, hayvanlar, böcekler, manzaralar, gemi resimlerinin yanı sıra çok zengin bir figürlü anlatım da söz konusudur. İncil'den sahneler, mitolojik temalar, çocuk oyunları, askerler, çobanlar ile sevgilileri gibi günlük yaşam sahneleri ve meslekler, seriler halinde çiniler üzerinde işlenen konulardır. 17. yüzyıl ortalarında Avrupa'da yaygınlaşan Osmanlı tasvirleri ve 1720'lerden sonra doğan *Turquerie* modası da Hollanda duvar çinilerinde izlenebilmekte,⁷ özellikle Osmanlı asker ve süvari tasvirleri yüzyıllara yayılan geniş bir süreç içinde çiniler üzerinde görülebilmektedir.

⁴ Üretim aşamaları için bkz. www.delfterfliese.de

⁵ J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 89 vd.

⁶ M. L. van Nispen, "Geschiedenis van de Delftsch Aardewerfabriek De Porcelayne Fles", *De Porcelayne Fles*, Ed. I. Spaander ve E. van Straaten, Utrecht-Antwerp 1986, 11-15.

⁷ M. E. Pape, "Turquerie im 18. Jahrhundert und der «Recueil Ferriol»", *Europa und der Orient 800-1900*, sergi katalogu, Ed. Gereon Sievernich ve Henrik Budde, Berlin 1989, s. 308.

Middelburg'daki bir evin duvarında yer alan pano her birinde bir askerin betimlendiği 12 adet çok renkli çiniden oluşmaktadırdır.⁸ çinilerde, çeşitli silahlar kullanırken gösterilmiş Batılı askerlerin yanı sıra, üç adet çinide uçuşan giysileri, çizmeleri, ellerinde ok-yay, kalkan ve grzleriyle tasvir edilmiş sarıklı Türk savaşçıları görülmektedir (Res. 1a, b, c). 1600-30 yıllarına tarihlenen, 13x13x1.3 cm. llerindeki çinilerde kobalt mavisi, yeşil ve turuncu kullanılmıştır.

Doğulu figürler Avrupa'da sanatçı, diplomat ve tüccarların seyahatnameleri sayesinde yaygınlaşmış, bu kitaplar ve kitaplardaki tasvirler kısa sürede değerli birer ticari meta haline gelmiştir.⁹ Flaman ressam Deodat Delmont'un (1582-1644) yaptığı 1608-12 yıllarına ait karakalem kavuklu Türk başı eskizleri, 1570'lerden itibaren yapılan Türk bst çizimlerinin devamı niteliğindedir (Res. 2).¹⁰ 1660-1670 yılları arasında Osmanlı-Hollanda ticari ilişkileri İzmir limanı ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Ticari ilişkilerin yoğunluğu sonucunda, özellikle tekstil ithalatının önemli bir merkezi olan Leiden'da pek çok Hollandalı tüccar zengin olmuştur. İstanbul ile yapılan ticaretin önemli isimlerinden Leiden'lı tüccar Bartholomeus van Panhuysen'in, 1673 yılında yaptırdığı evinin cephe alınlığına yerleştirdiği elenk içindeki kavuklu Türk büstü ve "IN DEN VERGULDEN TURK" (altın yaldızlı Türk) yazısı bir minnet ifadesi olmalıdır (Res. 3).¹¹ Alınlık, heykeltıraş Pieter Xavery'nin (1647-74) eseridir. Mavi-beyaz bir duvar çinisinde benzer bir kompozisyon yer almaktadır. Madalyon içinde, olasılıkla Kanuni Sultan Süleyman'ı temsil eden kavuklu Türk başı betimli duvar çinisi, kitap resimlerinin model alındığı bir örnek olmalıdır (Res. 4).¹² 9.4x9.4x1.3 cm. llere sahip olan karo, Avrupa'da Kanuni portrelerinin çok rağbet gördüğü 17. yüzyıl ilk çeyreğine aittir. Meanderli köşe motifi ve dilimli madalyon içinde betimlenmiş ayakta duran yaşlı erkek figürlü ini de Osmanlı figürlerini betimleyen mavi-beyaz Hollanda çinilerine örnektir (Res. 5).¹³ 13x13.1x1.4 cm. boyutundaki ini 1625-50 yıllarına tarihlenmektedir.

1880-1900 yılları arasında Utrecht'teki Ravesteijn ini fabrikasında Osmanlı erkek ve kadın tiplerini tasvir eden çiniler üretilmiş ve İngiltere'ye ihraç edilmiştir.

⁸ J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 117, kat. no. A.02.06.11.

⁹ M. L. Shay, *The Ottoman Empire from 1720 to 1734*, Urbana, 1944, s. 305.

¹⁰ R. Lenfant, "Studienkpfe von 12 Mnnern im Turban", *Europa und der Orient 800-1900*, sergi katalogu, Ed. Gereon Sievernich ve Henrik Budde, Berlin 1989, s. 740-741, kat. no. 8/4, Res. 817.

¹¹ B. Slot, *Osmanlılar ve Hollandalılar Arasındaki 400 Yıllık İlişkiler*, İstanbul 1990, s. 92-93.

¹² J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 345, kat. no. A.02.01.05. Ayrıca bkz. A. Dorgelo, "Enkele bijzondere majolicategels met portretbusten", *Vormenuitvuur* 27 (1962/3), s. 29-32; J. ten Broeke, "Tulips, Turks and tiles", *The Tulip: A symbol of two nations*, sergi katalogu, ed. M. Roding ve H. Theunissen, İstanbul 1993, s. 47.

¹³ Otterlo Nederlands Tegelmuseum koleksiyonudaki ini için bkz. J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 347, kat. no. A.02.02.03.

Hollanda Duvar Çinilerinde Osmanlı Figürleri

Kenar uzunlukları 15 cm. olan kare şeklindeki mavi-beyaz çinilerin arka yüzlerindeki fabrika damgaları Ravesteijn üretimi olduklarını göstermektedir. Karolar ayrıca 1890 yılı civarında Hollanda'dan İngiltere'ye ithalata başlayan şömine üreticisi Thomas Elsley'in sipariş kataloglarında da yer almaktadır.¹⁴ Çinileri süsleyen Osmanlı coğrafyasından çeşitli kadın ve erkek tiplerine ait resimler Nicolas de Nicolay'ın 1568'de Lyon'da yayınlanan *Les Quatre Premiers Livres des navigations pègrinations orientales* adlı eserinden alınmıştır. Eser 1576 yılında Anvers'te Willem Silvius tarafından *De Schipvaert ende Reysen gedaen int Landt van Turckyen deur N. de Nicolay* adıyla Flamanca'ya çevrilmiştir. Kitaptan aynen kopya alınarak çinilere uygulanan figürler madalyon içinde olup figürün arka fonuna basit bir manzaranın yerleştirildiği görülmektedir. Köşe motifleri bir çiçeğin dörtte biri şeklindedir ve dört çininin bir araya gelmesiyle çiçek tamamlanmaktadır. Burada yer verdiğimiz çini örnekleri Peralı Genç Rum Kadını, Yeniçeri Ağası, Şeyhulislam ve Pehlivanlar resimlerini taşımaktadır (Res. 6-9).¹⁵

Hollanda çini atölyeleri 17. yüzyıl ilk yarısından başlayarak 20. yüzyıla dek devam eden bir gelenekle, Türk atlılarını benzer kompozisyon şemaları içinde işlemişlerdir.¹⁶ Şaha kalkmış pozisyonda tasvir edilmiş atların sırtındaki Osmanlı savaşçı figürleri, başlarında sarıkları, ellerinde silahları ileriye doğru hamle yapar pozda betimlenmişlerdir. Sarıklar kimi zaman uçşan tüylerle süslenmiştir. 1625-50 yıllarına tarihlenen mavi-beyaz Hollanda çinisindeki Osmanlı süvarisi bir elinde mızrak

¹⁴ R. Myers, "Murray Marks en Thomas Elsley-importeurs van Nederlandse tegels", *TEGEL* 16 (1988), s. 34-35.

¹⁵ Nicolas de Nicolay'ın kitabında:

- K2 124 no ile yer alan Peralı genç Rum kadını (costume des jeunes filles de Pera en Grèce) betimli çini için bkz. J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 349, kat. no. A.02.03.01.
- M 145 no ile yer alan Yeniçeri Ağası (costume du capitain général des Janissaires Turcs) betimli çini için bkz. van H. van Lemmen, "Six inch Ravesteijn tiles depicting animals and Turkish men and women", *TEGEL* 25 (1997), s. 34-35. Ayrıca bkz. H. van Lemmen, *De Nederlandse Tegel*, Rijswijk 2003, s. 75.
- 210 no ile yer alan Hz. Muhammed'in soyundan gelen emir (costume d'un Emir, descendant du prophète Mahomet) betimli çini için bkz. J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 560, kat. no. C.12.00.22.
- N3 159 no no ile yer alan pehlivanlar (pleuinders luytants) betimli çini için bkz. J. ten Broeke, "Tulips, Turks and Tiles", *The Tulip: A symbol of two nations*, sergi katalogu, ed. M. Roding ve H. Theunissen, İstanbul 1993, s. 47, res. 44.

¹⁶ Ay. es., s. 47: "Batı dillerinde "Saracen" terimiyle tanımlanan Türk savaşçıların betimlendiği çiniler, Hollanda atölyelerinin üretimleri arasında önemli yer tutar. Bu terim Ortaçağda Arapları tanımlarken daha sonra tüm Müslümanları kapsamıştır. Olasılıkla sözkonusu çinilerin üretimi 1683 yılındaki II. Viyana kuşatmasından ve Türklerin Balkanlardaki savaşlarından sonra yoğunluk kazanmıştır. Paralelleri Jan van Huchtenburg'un (1647-1744) çizim ve gravürlerinde görülebilmektedir".

diğerinde kalkanyla betimlenmiştir (Res. 10).¹⁷ Çininin köşe motifi “öküz başı” (ossenkop) adı verilen volütlerden oluşmaktadır.

Hollanda çinilerinde İslami motiflerin ve Türklerle ilgili savaş sahnelerinin büyük ilgi gördüğü 17. yüzyıl sonlarına ait olan ve şahlanmış atlarının sırtındaki Osmanlı süvarilerini gösteren mavi-beyaz altı çiniden oluşan bir duvar panosu Hamburg El Sanatları Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır. (Res. 12).¹⁸ Süvarilerden ikisinin elinde hilalli bayrak vardır. Diğer dört atlı ellerinde silahlarla saldırı pozisyonundadır. Süvarilerin sarıkları ve atların başları tüylerle süslüdür. Kenar uzunlukları 12 cm. olan karoların köşelerindeki “örümcek başı” (Spinnekopje) motifi Hollanda çinilerinde 17. yüzyıl ortalarında çıkmış, gitgide basitleşerek 19. yüzyıla değin sürmüştür.

Mor-beyaz bir Hollanda çinisinde şaha kalkmış atının üzerinde kılıcıyla hamle yapar pozisyonda bir Türk atlısı görülür.¹⁹ Süvarinin sarığı ve atın başı tüylerle süslenmiştir. Hareketin hızı, süvarinin havalanan pelerini ve omzu üzerinden gelerek arkada düğümlenen atkısıyla vurgulanmıştır (Res. 11). Çini 1750-1800 yılları arasında üretilmiştir. Çinideki süvarinin ve atının pozisyonu, hareket yönleri farklı da olsa, Hamburg panosundaki 5. çini (Res. 12, alt sıra ortada) ile aynıdır. Bu da aynı şablonun geç dönemde de kullanıldığını göstermektedir.

Tek karo çinilerin dışındaki bir örnek, ressam Pytter Ruurds (1754-1800) tarafından yapılmış mavi-beyaz çini panodur (Res. 13). 16. yüzyıl sonlarında faaliyete giren Harlinger Aardewerk en Tegelfabriek (Harlingen Seramik ve Çini Fabrikası) kataloglarında yer alan ve 12 karodan oluşan pano üzerinde, şahlanmış atının sırtında, belinde tüfeğiyle kılıcını savuran bir Türk atlısı görülür.²⁰ 1790-1800 arasına tarihlenen panoda figürün arka fonunda bir şehir manzarası ve tahta çitler arasında gezinen iki insan yer almaktadır.

Hollanda çinilerinde Osmanlı süvari figürleri, 19. yüzyıl sonlarına dek devam etmiştir. 1890-1910 tarihli fabrika kataloglarında saptanan mavi-beyaz örnekte Osmanlı süvarisi erken örneklere benzer pozisyonda betimlenmiştir (Res. 14).²¹ 17. yüzyıl çinilerinde olduğu gibi süvarinin ve atının başında tüyler görülür, elinde mızrağıyla karşıdaki bir rakibe saldıran süvarinin omzunda geriye uzanan atkısı arkada

¹⁷ Otterlo Nederlands Tegelmuseum, Env. no. 8422.

¹⁸ Hamburg Museum für Kunst und Gewerbe, Env. no. 1880/368. Bkz. M. Diener, “Neun Wandfliesen”, *Europa und der Orient 800-1900*, sergi katalogu, Ed. Gereon Sievernich ve Henrik Budde, Berlin, 1989, s. 792, kat. no. 9/88, Res. 873.

¹⁹ Otterlo Nederlands Tegelmuseum, Env. no. 8670.

²⁰ J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 593, kat. no. E.02.04.01. Ayrıca bkz. J. Pluis, *Fries Aardewerk Harlingen VI: Producten 1720-1933*, Leiden 2005.

²¹ J. Pluis, *The Dutch Tile: Designs and names (1570-1930)*, Leiden 1998, s. 556, kat. no. C.08.00.13.

Hollanda Duvar Çinilerinde Osmanlı Figürleri

düğümlemektedir. Çininin köşe motifleri örümcek başı şeklindedir. 1900 yılına ait kataloglarda saptadığımız son örnek ise 12 çiniden oluşan ve çeşitli atlıları gösteren panoya aittir (Res. 15).²² Osmanlı süvarisi alışlageldiği gibi şahlanmış atının sırtında betimlenmiştir. Köşelerde sarı renkli nilüfer motiflerinin kullanıldığı çinide, figürün erken örneklere göre daha küçük işlendiği dikkati çekmektedir.

Hollanda duvar çinilerinde 17. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan Osmanlı figürlerinden sonra, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında İznik çini desenlerinin kopya edildiği başka bir sürece girilmiştir. Ticari talebe cevap veren Hollandalı çini ustalarının bu yoğun faaliyetleri Osmanlı figür ve desenlerinin Avrupa'da uzun yıllar moda olduğunun bir kanıtıdır. 19. yüzyılda Osmanlı Batılılaşırken, Batı'da da Doğu'ya bir merak uyanmış, Doğu halıları, divanları, sedef ve fildişi kakmalı sehpa, dekoratif amaçlı nargileler evleri süslemiştir. Bu yıllarda Fransa'da Théodore Deck (1823-91) ve Emile Samson (1837-1913), İngiltere'de William de Morgan (1839-1917), İtalya'da Ulisse ve Giuseppe Cantagalli (1839-1901), Macaristan'da Miklós Zsolnay'ın (1857-1922) İznik çinilerinden kaynaklanan tasarımları devrin beğeni ve eğilimlerini yansıtmaktadır.

²² Ay. es., s. 132.

Gülgün Yılmaz

Res. 1a, b, c- Çok renkli Hollanda çinilerinde Osmanlı savaşçıları, 17. yüzyıl ilk çeyreği (Pluis 1998, 117).

Res. 2- Karakalem Türk başı eskizleri, yakl. 1600. Deodat Delmont (1582-1644). (Lenfant 1989, 741).

Res. 3- Hollanda'nın Leiden şehrinde bir evin alınlığında Türk büstü, 1673.

Res. 4- Mavi-beyaz Hollanda çinisinde sultan, 17. yüzyıl ilk çeyreği (Pluis 1998, 345)

Res. 5- Mavi-beyaz Hollanda çinisinde Türk figürü, 17. yüzyıl ikinci çeyreği (Pluis 1998, 347)

Hollanda Duvar Çinilerinde Osmanlı Figürleri

Res. 6- de Nicolay 1568, K2 124. Peralı Genç Rum Kadın

Res. 7- de Nicolay 1568, M 145. Yeniçeri Ağası

Gülgün Yılmaz

Res. 8- de Nicolay 1568, 210.Şeyhulislam

Res. 9- de Nicolay 1568, N3 159. Pehlivanlar

Hollanda Duvar Çinilerinde Osmanlı Figürleri

Res. 10- Mavi-beyaz Hollanda çinisinde Osmanlı süvarisi, 17. yüzyıl ikinci çeyreği (Otterlo Nederlands Tegelmuseum, Env.8422)

Res. 11- Mor-beyaz Hollanda çinisinde Osmanlı süvarisi, 18. yüzyıl ikinci yarısı (Otterlo Nederlands Tegelmuseum, Env.8422)

Res. 12- Mavi-beyaz 6 adet Hollanda çinisinde Osmanlı süvarileri, 17. yüzyıl sonları (Hamburg Museum für Kunst und Gewerbe. Env.1880.368)

Res. 13- Mavi-beyaz Hollanda çini panosunda Osmanlı süvarisi, 1790-1800 (Pluis 1998, 593)

Res. 14- Mavi-beyaz Hollanda çinisinde Osmanlı süvarisi, 1890-1910 (Pluis 1998, 556)

Res. 15- Mavi-beyaz Hollanda çinisinde Osmanlı süvarisi, yakl. 1900 (Pluis 1998, 132)

Düzelme
Sanat Tarihi Dergisi Sayı XV/2 Sayfa 23

Res.8. Taraklı Hisar Evi'nde basit konsol cumba çıkması

Res. 9- Muğla evinde bağdadi konsollara oturan cumba çıkmaları.